

Khi Mùa Đông Tới

Đáng lẽ bài này phải ra mắt các bạn yêu lan vào mấy tháng trước, nhưng nghĩ rằng chuyện đã cũ xưa, nói ra có người lại phải nhắc lại câu nói bất hủ của nhà văn Vũ Trọng Phụng: “Biết rồi khổ lắm nói mãi.”

Nhưng có nhiều người mới nuôi lan chưa biết đến và cũng có người dù đã nuôi từ lâu nhưng vẫn vô tình không để ý, đến khi chuyện xảy ra đành ôi thôi ôm hận.

Chuyện xưa như trái đất, ai cũng biết rằng khi mùa đông tới nhiệt độ hạ xuống, những cơn gió lạnh tràn về, lại thêm có những đêm lạnh xuống tới mức đông đá, lại có những hạt sương sớm đọng trên lá mà người Việt chúng ta gọi là có sương muối. Những cơn lạnh này thường để lại những đốm đen nhỏ nhỏ hay vết lõm xuống màu nâu đen làm cho lá bị vàng úa dần dần rồi rụng lá và có thể làm chết cây.

Vậy thì chúng ta phải làm gì khi mùa Đông tới nhất là ở những nơi có thể bị đông đá. Trước hết chúng ta cần phải tìm hiểu những điểm sau:

Thông thường những cây lan được xếp vào 3 loại nhiệt độ nuôi trồng khác nhau:

- **Lạnh (Cool):** Ban đêm từ 50-55°F (hay 10-12.8°C) như Cymbidium, Miltonia, Paphiopedilum v.v...
- **Vừa (Intermediate):** Ban đêm từ 55-60°F (hay 12.8-15.6°C) như Cattleya, Dendrobium, Epidendrum v.v...
- **Ấm (Warm):** Ban đêm từ 65-70°F (hay 18.3-21.1°C) như Vanda, Rhynchostylis, Phalaenopsis v.v...

Khi nhiệt độ xuống thấp, ta cần phải lưu ý tới những cây lan không chịu được lạnh. Bởi vì nếu lạnh dưới 50°F (hay 10°C), nhựa cây sẽ đặc lại và khó lòng lưu thông được. Nếu bị lạnh trong một thời gian một vài giờ, cây sẽ không sao, nhưng nếu cơn lạnh kéo dài, cây sẽ bị thui chột và dễ bị bệnh.

Xin hãy so sánh hình ảnh của cây *Rhynchostylis retusa* (ngọc điểm vĩ hồ) khi ở trong nhà kính có máy sưởi và 2 năm sau vẫn ở trong nhà kính nhưng không còn lò sưởi.

Chúng ta cũng nên nhớ rằng các giống lan rụng lá vào mùa đông như *Dendrobium nobile* (hoàng thảo dẹt), *Dendrobium anosmum* (Dã hạc, Phi điệp), *Dendrobium primulinum* (Long tu), *Dendrobium wardianum* (Ngũ tinh) v.v... hay các giống lan hài (Paphiopedilum), lan Kiếm (Cymbidium) lại cần phải lạnh xuống dưới 50°F (hay 10°C) trong khoảng 3 tuần lễ mới ra hoa.

Nếu nhiệt độ xuống quá thấp tới mức đông đá 32°F (hay 0°C), cây lan sẽ bị thối nẫu ra như bị nhúng nước sôi vậy. Tình trạng này cũng có thể xảy ra khi nhiệt độ xuống chưa tới độ đông đá, nhưng khi cây bị ướt nước hoặc có gió lạnh tràn về sẽ làm cho nhiệt độ xuống thấp hơn (Wind chill factor). Thí dụ nhiệt độ 35°F (1.7°C), nếu có gió 5 mi/hr (8 km/hr) sẽ lạnh xuống 31°F (-0.5°C), nếu gió 10 mi/hr (16 km/hr) sẽ làm cho lạnh xuống 27°F (-2.8°C).

Các thành phố sát bờ biển của miền Nam Florida, Nam California thường không bị đông đá, nhưng các thành phố ở trong đất liền cũng như các thành phố thuộc miền Bắc Việt Nam giáp ranh với Trung Hoa hoặc các tỉnh miền Trung cần lưu ý và chuẩn bị trước để tránh những thiệt hại về những cơn lạnh này.

Dù cho lạnh trên mức đông đá nghĩa là từ 40°F (hay 4.4°C) trở lên, các loại lan cần lạnh như: Cymbidium, Paphiopedilum và các giống Dendrobium kể trên cũng cần được che ở phía trên bằng nylon để tránh sương muối hoặc nước mưa đọng trên lá.

Nếu lạnh dưới mức 40°F (hay 4.4°C) mà không có nhà kính, chúng ta có thể phòng hờ sự thiệt hại bằng cách: mang lan vào trong nhà để gần cửa sổ có ánh nắng hay để lan vào một chỗ có nắng ban ngày và quây kín với nylon. Như vậy ban ngày lan vẫn có ánh sáng mặt trời chiếu vào và nhiệt độ trong đó có thể lên trên 70°F (hay 21°C), do đó ban đêm dù có lạnh xuống nhưng lan cũng chỉ chịu lạnh trong vài giờ.

Ảnh: Trần văn Lợi

Nếu ban đêm lạnh xuống có thể tới mức đông đá, ta nên dùng chăn, mền, vải bạt phủ lên trên. Ngoài ra chúng ta có thể dùng một chiếc đèn 100 W bỏ vào trong hộp thiếc che bớt ánh sáng và để ở dưới thấp cũng làm bớt đi phần nào lạnh giá. Nếu quá nhiều lan chúng ta để thêm đèn và muốn đỡ tốn điện nên dùng chiếc Timer, tự động mở đèn vào khoảng từ 12 giờ đêm đến 7 giờ sáng là thời gian lạnh nhất.

Hy vọng rằng các cây lan của bạn sẽ không bị luộc chín hay thui chột vì quá lạnh lẽo trong mùa đông này.

12-2009
Nguyễn Kim Lan